

LATVIJAS ĀRLIETU
 MINISTRIJAS DARBINIEKI
 DEPORTĀCIJĀS UN REPRESIJĀS
 PĒC 1940. GADA OKUPĀCIJAS

POLITICAL PERSECUTION OF
 LATVIAN FOREIGN SERVICE PERSONNEL
 IN THE WAKE OF THE
 SOVIET OCCUPATION OF LATVIA

Izstādes atklāšana 14.06.2001 plkst. 11.00 Rīgas domes vestibulā,
 K. Valdemāra ielā 3, bijušajā Ārlietu ministrijas ēkā

Exhibition Opening: June 14, 2001 at 11 a.m.
 Exhibition address: Riga City Hall, K. Valdemāra ielā 3
 (during the "First Republic", the Latvian Foreign Ministry
 was located at this site)

CIEŠANĀM NOLEMTIE

Pēc 1940. gada okupācijas sākās Latvijas diplomātu un ārlietu darbinieku politiskās represijas

1940. gada jūnijā okupētajā Latvijā tika iedarbināts un, pakāpeniski pieņemoties spēkā, sāka griezties represiju moku rats. Tas negāja secen daudziem Latvijas diplomātiem un ārlietu darbiniekiem. Viņu darbs Dzimtenes labā tika novērtēts kā kontrrevolucionārs noziegums, par ko pienācās sods pēc okupētājvalsts kriminālkodeksa pantiem un iedibinātajā kārtībā. Piecdesmit viena ciešanām nolemtā dzīvesstāsts mums ir zināms.

Par viņiem nodarīto lai runā skaitļi.

Kopumā represēti:

- no 1940. gada jūlija līdz 1941. gada 13. jūnijam – 19;
- 1941. gada 14.–19. jūnijā – 26;
- 1942.–1948. gadā – 6.

No tiem:

apcietināti

- ieslodzīti cietumos – 21,
- izvesti uz soda nometnēm – 25;
- administratīvi izsūtīti – 5;
- sodīti ar tiesas spriedumu vai ārpustiesas lēmumu:
- nāvessods nošaujot – 11,
- cietumsods – 4,
- ieslodzījums soda nometnēs – 11,
- izsūtījums nometinājumā – 1;

miruši:

- cietumos un soda nometnēs
- līdz notiesāšanai – 20,
- izciešot sodu – 7,
- administratīvajā izsūtījumā – 1;
- atgriezušies Latvijā pēc soda izciešanas vai administratīvā izsūtījuma – 11;
- turpmākais liktenis nezināms – 1.

Baismā bilance nav noslēgta. Jāturpina darbs, apzinot visus ārlietu resorā strādājušos, kas pēc 1940. g. jūnija okupācijas tika apcietināti, izvesti no Latvijas, ieslodzīti soda nometnēs, nometināti svešumā. Viņu vārdi jā-ieraksta represēto sarakstā, paturot svētā piemiņā.

Tas ir mūsu, atjaunotās neatkarīgās Latvijas ārlietu darbinieku, pienākums.

Hermanis Albats (24.08.1879–09.02.1942), ministrijas pārvaldnieks, ģenerālsēkretārs
Pauls Alberts (02.09.1901–12.07.1941), I šķ. sekretārs
Teodors Anševics (16.12.1900–23.01.1942), departamenta direktors
Antons Balodis (15.01.1880–01.01.1942), ministrs
Georgs Bisenieks (19.12.1885–27.07.1941), sūtnis
Arvīds Bredermanis (10.10.1900–22.02.1970), I šķ. sekretārs
Bernhards Buķis (19.06.1881–14.06.1942), vicekonsuls
Hugo Celmiņš (30.10.1877–30.07.1941), ministrs
Kārlis Ducmanis (10.11.1881–20.08.1943), sūtnis
Ēriks Feldmanis (Grodsla) (12.09.1884–04.08.1945), sūtnis
Markus Gailītis (27.06.1882–14.07.1942), diplomātiskais pārstāvis
Pauls Gailītis (29.05.1896–15.07.1943), departamenta direktors
Ernests Ģirģensons (03.08.1891–1974), padomnieks, I šķ. sekretārs
Jēkabs Groskopfs (28.01.1877–28.06.1944), II šķ. sekretārs
Jānis Grišāns (05.10.1891–27.09.1945), nodaļas vadītājs
Jēkabs Grots (15.05.1888–17.06.1942), nodaļas vadītājs
Oto Hasmanis (20.08.1873–14.08.1941), konsuls
Visvaldis Jankavs (07.11.1895–pēc 22.04.1942), I šķ. sekretārs
Aleksandrs Jākabsons (22.05.1871–01.09.1941), konsuls
Mārtiņš Jeske (12.11.1883–24.11.1941), I šķ. sekretārs
Vilis Kalniņš (28.08.1900–11.10.1941), II šķ. sekretārs
Andrejs Kampe (17.11.1905–15.03.1942), departamenta direktors
Aleksandrs Kļaviņš (14.03.1897–20.12.1941), I šķ. sekretārs
Fricis Kociņš (10.05.1895–28.07.1941), sūtnis
Eduards Krasts (02.06.1879–07.11.1941), ģenerālkonsuls
Bruno Krieviņš (08.04.1894–16.02.1944), I šķ. sekretārs
Alfreds Krišjānis (09.08.1893–12.07.1942), nodaļas vadītājs
Jānis Kūlmanis (19.09.1875–10.04.1942), I šķ. sekretārs, vicekonsuls
Atis Ņeniņš (28.07.1874–09.03.1961), diplomātiskais pārstāvis
Elfrīda Lauva (29.02.1896–15.03.1988), II šķ. sekretāre
Arturs Lūje (06.01.1882–19.12.1941), ģenerālkonsuls
Vilhelms Munters (25.07.1898–11.01.1967), ministrs
Mārtiņš Nukša (29.09.1878–23.01.1942), sūtnis, ģenerālsēkretārs
Jānis Ozoliņš (16.07.1883–22.06.1941), vicekonsuls
Kārlis Ozols (08.05.1882–23.06.1941), sūtnis
Hermanis Punga (16.04.1877–12.04.1941), konsuls, nodaļas vadītājs
Aleksandrs Rusmanis (16.11.1890–28.01.1963), I šķ. sekretārs
Pēteris Rušens (17.12.1881–pēc 1946.04.), konsuls, I šķ. sekretārs
Jānis Seskis (16.05.1877–pēc 23.06.1941), sūtnis
Ludvigs Sēja (02.06.1885–15.02.1962), ministrs
Arturs Stegmanis (05.10.1902–15.01.1986), departamenta direktors
Kārlis Students (27.03.1885–08.03.1964), I šķ. sekretārs, konsuls
Aleksandrs Šulmanis (04.08.1886–11.02.1941), nodaļas vadītājs
Mirdza Tomšone (17.08.1908), kancelejas ierēdne
Arnolds Tomsons (21.08.1895–02.03.1942), nodaļas vadītājs
Kārlis Ulmanis (04.09.1877–20.09.1942), ministrs
Augusts Vaidzība (07.02.1888–03.09.1941), nodaļas vadītājs
Teodors Veiherts (19.05.1894–31.03.1942), II šķ. sekretārs
Matilde Vesmane (12.01.1888–01.04.1950), II šķ. sekretāre
Fridrihs Vesmanis (15.04.1875–07.12.1941), sūtnis
Jānis Vesmanis (03.05.1878–13.06.1942), sūtnis

Выписка из...
Совещания при Народном Комиссо...
ТОКО...
сентя...

DOOMED TO SUFFER

Following the Soviet invasion in 1940, Latvian diplomats and their families were subjected to politically-motivated persecution and punishment

As soon as Soviet forces which occupied Latvia in June 1940 had sufficiently established and consolidated themselves, they began to implement measures to exact punishment against possible enemies of the new order and to eradicate those that might be suspected of maintaining loyalty to Latvia. The methods and actions conducted against the Latvian people were especially visible in the treatment meted out against Latvian Foreign Service personnel. Diplomats were among the Latvians destined to bear the brunt of the Soviet campaign to psychologically dominate and physically subjugate Latvia. Diplomatic work on behalf of Latvia was construed to constitute counter-revolutionary activity and called for punishments in line with the relevant chapters and procedures set down in the criminal code of the occupying state's authority.

Evidence of 51 separate decisions against Latvian Foreign Service personnel are documented. Let the figures speak for themselves. Total number of documented incidents of political persecution:

July 1940–June 13, 1941 – 19;
June 14–June 19, 1941 – 26;
1942–1948 – 6.

Of these, 21 persons were imprisoned, 25 were placed in concentration camps, 5 were deported and exiled. Sentences were handed down both by courts and through extra-judicial procedures; 11 cases involved enactment of a death sentence, 4 cases of imprisonment, 11 cases of being condemned to hard labour, and one deportation.

20 persons died in concentration camps or prisons while awaiting trial and 7 died while fulfilling the terms of their imprisonment. One died in exile.

Of the 51, records show that 11 returned to Latvia following punishment. One person is unaccounted for.

This exhibition gives an accounting or “balance sheet” of persecution of Latvian diplomats which is certainly incomplete. We may never possess the full records of the injustices and abuse.

The work for a full accounting must be continued and an attempt ought to be made to locate and analyse the records concerning all the employees who worked in the Latvian service and the sad and awful fate which awaited them during the Soviet occupation.

In the light of our renewed freedom, it is our duty to try to come to a full understanding of events which took place during the occupation, to unearth the evidence, and to enshrine the memories of these men and women who loyally served their country and paid for their patriotism with their lives.

Izstādes anotācijās lietoto terminu un nosaukumu iss skaidrojums

Represīvās institūcijas Latvijā. Tūlīt pēc Latvijas okupācijas 1940. g. politisko represiju veikšanai izmantoja Latvijas Republikas politiskās policijas struktūras – Drošības policijas departamentu un tās sastāvā esošo Politisko pārvaldi. No 1940. g. augusta šo funkciju pildīja LPSR Iekšlietu tautas komisariāts. 1941. g. martā no Iekšlietu tautas komisariāta atdalīja Valsts drošības tautas komisariātu, kam tika nodotas politiskās funkcijas. 1946. g. martā to pārdēvēja par Valsts drošības ministriju, 1953. g. aprīlī atkal pievienoja Iekšlietu ministrijai. 1954. g. aprīlī izveidoja LPSR Ministru Padomes Valsts drošības komiteju. 1991. g. 23. augustā Latvijas Republikas Augstākā Padome pieņēma lēmumu “Par PSRS valsts drošības iestāžu darbības izbeigšanu Latvijas Republikā”.

Sevišķā apspriede – īpaša ārpustiesas institūcija, ko izveidoja 1934. g. jūlijā Vissavienības iekšlietu tautas komisāra (vēlāk – valsts drošības tautas komisāra, valsts drošības ministra) pakļautībā. Sevišķā apspriede pieņēma lēmumus par kontrrevolucionāriem noziegumiem bez apsūdzētā piedalīšanās. Bija gadījumi, kad lēmums par soda mēru tika pieņemts arī pēc apsūdzētā nāves. Sevišķā apspriede darbojās līdz 1953. g. septembrim.

KPFSR Kriminālkodekss 1926. g. redakcijā LPSR bija spēkā no 1940. g. novembra.

Padomju jurisprudencē nepastāvēja termins “politiskie noziegumi”. Visi politiska rakstura noziegumi bija kriminālnoziegumi.

Atsevišķu kontrrevolucionāro noziegumu pantu iss izklāsts:

58.^{1a} Tēvijas nodevība, t. i., spiegošana, valsts noslēpuma izpaušana, bēgšana uz ārzemēm, pāriešana ienaidnieka pusē;

58.⁴ palīdzības sniegšana tai starptautiskās buržuāzijas daļai, kas tiecas gāzt komunistisko sistēmu;

58.⁶ spiegošana, t. i., ziņu vākšana ar nolūku tās nodot ārvalstīm, kontrrevolucionārām organizācijām (I daļa). Saimniecisku ziņu nodošana (II daļa);

58.¹⁰ propaganda un aģitācija, kura aicina gāzt, graut vai vājināt padomju varu (I daļa); tas pats masu nemieros, kara apstākļos, apvīdos, kur izsludināts kara stāvoklis (II daļa);

58.¹¹ organizējoša darbība, kas vērsta uz kontrrevolucionāro noziegumu sagatavošanu vai izdarīšanu;

58.¹³ aktīva darbība vai cīņa pret strādnieku šķiru un revolucionāro kustību.

Rīgas 1. cietums – Centrālcietums, LPSR Iekšlietu tautas komisariāta galvenais cietums. 1940. g. 1eTK pakļautībā esošajiem cietumiem, tāpat kā PSRS, piešķīra numuru. Valsts drošības institūciju cietumus sauca par iekšējiem cietumiem.

Kirova – Vjatkas pilsēta, pārdēvēta 1934. g.

Molotova – Permas pilsētas nosaukums no 1940. līdz 1957. g.

Ordžonikidzes novads – Stavropoles novada nosaukums no 1937. līdz 1943. g. Ordžonikidzes pilsēta (līdz 1932. g. Vladikaukāza) bija Ziemeļosetijas APSR galvaspilsēta, tātad neatradās Ordžonikidzes novadā.

Pēterburga – no 1914. g. Petrograda, no 1924. g. Ļeņingrada.

Vorošilovska – Stavropoles pilsētas nosaukums no 1935. līdz 1943. g.

Настоящее дело за-
дания при НКВД СССР. Пр
Карлу Яковлевичу - высш
детство Кендімовать.

Следоват
СПРАВКА: Обв. ДУЩАНИО ар
содержится в Б
Вещественных до

Izstādes sagatavošanā izmantoti:

Latvijas Valsts vēstures arhīva, Latvijas Arhīvistu biedrības un Ārlietu ministrijas arhīva sagatavotais ārlietu dienesta darbinieku (1918 – 1991) biogrāfiskās vārdnīcas manuskripts;
Latvijas Valsts arhīva (LVA), Latvijas Valsts vēstures arhīva (LVVA), Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīva (LKFFDA), Okupācijas muzeja, Ārlietu ministrijas arhīva dokumenti un fotomateriāli.

Izstādi sagatavoja

Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas Dokumentācijas pārvaldības departaments: Olga Krastiņa, Silvija Križevica, Sarmīte Šavēja, Eva Vijupē.
Izstādi iekārtoja: Aigars Lenkevičs.

Ministrija izsaka pateicību Latvijas Valsts arhīviem par atbalstu izstādes sagatavošanā.

The exhibition has been prepared by the Records Management Department of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Latvia.
Documents and materials were sourced at the State Historical Archives, the Archives of the Ministry of Foreign Affairs of Latvia and the State Audiovisual Document Archive.

Special thanks to the State Archives of Latvia.

© Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas Dokumentācijas pārvaldības departaments
© Tomass Folks, dizains
nordik 2001

1957. gada 1. septembra lēmums. TK pirmajai sevišķai daļai
в первый следственный отдел НКВД СССР
делу № 624 по обвине-
нию Александра Ивановича для внесения поста-
новления о прекращении дела за смертью обвиняемого.
Копия постановления о прекращении дела № 624
1. Следственный отдел НКВД СССР.